

Anne-Marie Vangeenberghe
Woordvoerder
Diestsevest 40
3000 Leuven
T 016 28 66 06
M 0479 85 86 87
E anne-marie.vangeenberghe@boerenbond.be

Datum 28 augustus 2015

Al onze persberichten vindt u op <http://www.boerenbond.be/persberichten>

DUIDING BIJ HOE EN WAAROM
KENNISCENTRUM BEDRIJFSOPVOLGING IN LAND- EN TUINBOUW

Waarom een Kenniscentrum Bedrijfsopvolging?

De Vlaamse land- en tuinbouwsector **vergrijs**t in snel tempo. Uit het Landbouwrapport (LARA 2013) blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de bedrijfsleiders de afgelopen jaren continu gestegen is van 48 jaar in 2004 tot 52 jaar in 2013. Slechts 5 procent van de bedrijfsleiders is jonger dan 35 jaar. Het grootste deel van de bedrijfsleiders is in 2013 tussen de 50 en 55 jaar. 10 jaar geleden was dat nog tussen 40 en 45 jaar. ¹ Bovendien gaven in 2011 maar 14 procent van de bedrijfsleiders ouder dan 50 jaar aan dat ze vermoedelijk een opvolger hebben. ² Bijkomend neemt ook het aantal land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen elk jaar zienderogen af. Waar er 10 jaar geleden nog ongeveer 40.000 bedrijven waren, telt de sector er vandaag minder dan 26.000. Jaarlijks stoppen er ongeveer 1.500 bedrijven, daartegenover staan slechts zo'n 150 starters. ³ Het komende decennium zullen dus heel wat bedrijfsleiders moeten nadenken over de continuïteit van hun bedrijf. Het is belangrijk deze bedrijfsleiders en hun potentiële opvolgers een goed kader aan te bieden om de eventuele **bedrijfsopvolging** voor te bereiden.

Bij bedrijfsopvolging komen heel wat aspecten kijken, zeker in de agrarische sector. De wetgeving in de land- en tuinbouwsector is complex en bij het bedrijfsmanagement, de waardebeoordeling, kredietverlening, fiscaliteit, samenwerkingsverbanden... moet rekening gehouden worden met het feit dat de overdracht vaak in **familiale context** gebeurt wat het niet eenvoudiger maakt. Naast de **zakelijke kant**, moet er voldoende aandacht zijn voor de **sociale en emotionele kant**. Een landbouwbedrijf is vaak de plaats waar men woont en werkt en waar de band met de (voor)ouders en de familie heel voelbaar is. Een opvolging is een sleutelmoment voor opvolger, overdrager en hun familie. Daarom moet maximaal ingezet worden op goede ondersteuning en omkadering. Het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging wil die aanbieden. Wie zich zowel op zakelijk als op emotioneel vlak goed wil voorbereiden op een bedrijfsopvolging, neemt best **tijdig contact** op met de consultants van het Centrum. Een goede opvolging vraagt veel voorbereiding, overleg en tijd.

Binnen de groep Boerenbond is er heel wat expertise aanwezig op vlak van bedrijfsopvolging. Die bundelen versterkt de kennis. Daarom hebben Boerenbond, Groene Kring, SBB, KBC en het Innovatiesteunpunt het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging opgericht met als doel de beschikbare expertise op een hoger niveau te tillen en verder te laten ontwikkelen. Er werden 2 consultants aangenomen die binnen de cel 'bedrijfsontwikkeling' van het Innovatiesteunpunt werken.

¹ Lara 2013 (standaard output van minstens 25.000 euro en excl. Vennootschappen)

² Bron: Lara 2012

³ Bron: 2011, Brochure drijfkracht: jonge starters in de land- en tuinbouw, Leerstoel KULeuven en FOD-economie

Vaststellingen bij de opstart:

- Vandaag is er een goede zakelijke begeleiding: mensen vinden vlot de weg naar het bestaand aanbod van SBB & KBC. Adviseurs ondersteunen:
 - juridische, economische en fiscale aspecten
 - begeleiding bij de uitvoering van de opvolging: juridisch, economisch, fiscaal & administratief
 - successieplanning
- Er is echter beperkte expertise in groep Boerenbond voor wat betreft de sociale en emotionele begeleiding. Bij een opvolging in de agrarische sector komen ook heel wat persoonlijke en relationele aspecten naar boven, meer dan in de KMO-sector. Blijkbaar wegen die in Vlaanderen ook zwaarder door dan in andere landen, zoals Nederland (cfr. Opgvolgingscoaches en opname van “adviesluik” in KMO-portefeuille en aanbod ZLTO en NAJK)
- Een aantal fasen in het opvolgingsproces, zoals de periode van oriëntatie en die van co-leiderschap (2 generaties samen op het bedrijf) zijn vaak periodes van onzekerheid waarin veel vragen met betrekking tot de toekomst van het bedrijf, de familie en het individu spelen. Hier is een tekort aan individuele coaching en begeleiding die zich richt op persoonlijke en familiale aspecten en dit met aandacht voor de eigenheid van de agrarische sector.
- Een vaak voorkomend probleem dat wordt aangegeven door de adviseurs is de laattijdige instroom van potentiële opvolgers en overdragers: land- en tuinbouwers komen pas in contact met hun zakelijke adviseurs op het moment dat ze willen overnemen en dan moet alles “snel snel” gaan waardoor niet of amper wordt stilgestaan bij niet-zakelijke aspecten die achteraf voor problemen kunnen zorgen (wordt ook vastgesteld tijdens de scans die ISP-consulenten afnemen in het kader van het project “uitzicht door inzicht”).

Een goed geregelde bedrijfsopvolging is echter de beste investering in de toekomst en de continuïteit van het familiebedrijf. Een investering die eerst als opvolger en later als overdrager gedaan wordt. Bedrijfsopvolging is dus meer dan een louter administratieve gebeurtenis maar behoeft een goede oriëntering, afstemming tussen de actoren en het vastleggen van duidelijke afspraken.

De opstart van het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging

Boerenbond, Groene Kring, KBC, SBB en het Innovatiesteunpunt hebben op 1 oktober 2014 het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging opgestart vanuit het besef dat er meer nood is aan professionele begeleiding tijdens, maar vooral ook voor en na opvolging van een land- of tuinbouwbedrijf. De aanwezige, in hoofdzaak zakelijke expertise wordt gebundeld en aangevuld met expertise die de sociale en emotionele kant van een opvolging beter ondersteunt. Het Centrum heeft ook als doel kennis verder te verzamelen en te ontwikkelen, dit ten behoeve van de opvolgers, overdragers, betrokken familieleden en de partners. Dit moet de generatiewissel verbeteren wat zowel het bedrijf als de sector ten goede komt. Het Kenniscentrum maakt deel uit van de cel ‘bedrijfsontwikkeling’ van het Innovatiesteunpunt.

Er werden 2 consulenten aangeworven die het voorbije jaar de kennis & expertise rond bedrijfsopvolging, aanwezig bij de 5 partners, hebben geïnventariseerd en gebundeld, onderzochten wat de knelpunten bij opvolging waren en welke leemtes aangevoeld werden in de begeleiding van overnames. Ze volgden het voorbije jaar ook een opleiding aan het Instituut voor het familiebedrijf, dé referentie op vlak van familiale opvolging. Daarnaast bestudeerden ze de aanpak van agrarische bedrijfsopvolging in Nederland en gingen ze in overleg met de Nederlandse initiatiefnemers. Natuurlijk nemen de consulenten ook de inzichten mee, opgedaan tijdens het project ‘uitzicht door inzicht’ (ondernemersscan door het Innovatiesteunpunt) en het voorgaande project rond bedrijfsopvolging “de Wissel” (Groene Kring).

Het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging heeft dus als sterkte dat het de algemene principes van bedrijfsopvolging toepast maar bijstuurt rekening houdend met de specificiteit, eigen aan de agrarische sector. De algemene principes werden door de medewerkers van het Kenniscentrum vertaald in een werkbaar model⁴ dat het opvolgingsproces visualiseert en verduidelijkt, specifiek toegepast op de agrarische sector.

De twee medewerkers

Het Kenniscentrum is ingebed in de cel 'bedrijfsontwikkeling' van het Innovatiesteunpunt en volgende 2 personen werden in dienst genomen:

- **Dorien Bruynseels:** 29 jaar, master in de biowetenschappen; 5 jaar werkervaring bij Groene Kring: project De Wissel met betrekking tot opvolging (sensibilisering, onderzoek en vorming), dossierhouder opvolging (beleid), opgegroeid op landbouwbedrijf (melkvee, varkens), getrouwd met vleesveehouder (= persoonlijke ervaring met opvolging, vertrouwd met de sector)
- **Charlotte Cobbaert:** 27 jaar, master in de rechten en in het management; opgegroeid op varkensbedrijf & steeds meegewerkt op het familiaal bedrijf inzake kunstmatige inseminatie voor varkens.

Beiden ook gecertificeerd "adviseur familiebedrijven" bij ESHAL Management School ingericht in samenwerking met Instituut familiebedrijven (wat komt er allemaal kijken bij familiale bedrijven, en dan zeer specifiek ook in het geval van bedrijfsopvolging)

Werking van het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging

A. Het verzamelen, bundelen en verder ontwikkelen van kennis en **expertise** rond bedrijfsopvolging in land- en tuinbouw:

- blijven in kaart brengen van de knelpunten rond bedrijfsopvolging
- bijkomend kwalitatief en kwantitatief onderzoek voor een wetenschappelijke onderbouwing van de problematiek van opvolging in de agrarische sector (doel: lessen trekken uit het verleden) → vanaf voorjaar 2016

B. rechtstreeks **aanspreekpunt** voor alle land- en tuinbouwers vanaf 1 september 2015:

- Het Kenniscentrum wil het **eerste gratis en vertrouwelijk aanspreekpunt** zijn waar agrarische families en bedrijven terecht kunnen met hun vragen rond opvolging. De medewerkers stellen vast in welke fase van het opvolgingsproces het familiebedrijf zich bevindt, overlopen de zaken waar nog bij stil kan/moet gestaan worden, geven handige tips & eerste antwoorden en indien nodig wordt doorverwezen naar de dienstverleners die op dat moment het best geplaatst zijn om het bedrijf verder te helpen.
- Daarnaast helpt het Kenniscentrum bij de voorbereiding van het voortraject van het opvolgingsproces, dit door een **individueel coaching-traject**. Bedoeling is de communicatie over de sociale aspecten binnen het familiebedrijf op een objectieve manier te laten verlopen. Daarbij wordt onder meer stilgestaan bij de ambities van de verschillende gezinsleden, de motivatie, visie en strategie en de manier waarop de toekomstige samenwerking georganiseerd zal worden (details en prijs nog niet gekend).

⁴ <http://www.Kenniscentrumbedrijfsopvolging.be/model>

C. Het Kenniscentrum biedt verschillende **vormingen** aan, zowel voor overdragers en opvolgers, de combinatie van overdragers en opvolgers en de volledige familie:

- *50+ oriëntatie-cursus*: voor ouders die er aan denken hun landbouwbedrijf over te laten aan de volgende generatie en die willen nadenken over hun toekomst. De cursus legt de focus op de drie aspecten van een familiebedrijf: familie – vermogen – bedrijf en staat in elke provincie gepland voor najaar 2015/voorjaar 2016 (lessenreeks bestaande uit 3 namiddagen)
- *Familie-academie*: een bijeenkomst voor alle familieleden van een landbouwbedrijf dat binnenkort wordt overgenomen. Het event zal in het voorjaar 2016 doorgaan in West-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg. Familie-academie sluit aan bij de andere opleidingsmomenten en richt zich tot alle betrokken generaties.
- *Generatie-overdracht-doordacht*: voor zowel de opvolger als de overdrager van het land- of tuinbouwbedrijf die voor de generatiewissel staan (voorjaar 2016 in West-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg).
- **Ondersteunen van de opleidingen van Groene Kring** gericht op de opvolgers:
 - Spiegelreis
 - Junior-class
- Op 30 september kunnen geïnteresseerden deelnemen aan de **Webinar Farm Café**. Thuis achter je computer kan je dan om 20 uur deelnemen aan een vormingsmoment rond opvolging. Inschrijven kan via www.farmcafe.be/webinars. Tijdens het webinar kunnen de consultants via een privé-chatvenster aangesproken worden. De video kan ook achteraf nog bekeken worden.

Contact

Hieronder de coördinaten van de consultants van het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging

- **Dorien Bruynseels**, Consulent Kenniscentrum Bedrijfsopvolging
dorien.bruynseels@kenniscentrumbedrijfsopvolging.be , T 016 28 60 42, M 0474 59 02 67
- **Charlotte Cobbaert**, Consulent Kenniscentrum Bedrijfsopvolging
Charlotte.Cobbaert@kenniscentrumbedrijfsopvolging.be , T 016 28 60 41, M 0 494 72 36 91